

چکیده رساله دکتری حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید محمد رضا فقیه ایمانی با عنوان «تبیین مبانی انسان شناسی در قرآن کریم و دلالت های آن در علوم انسانی قرآن بنیان با تاکید بر اندیشه علامه طباطبایی»

از جمله آسیب های موجود در حوزه های مختلف علوم انسانی آن است که غالب این علوم از متون مرجع غربی ترجمه و گرته برداری شده اند و یا در بهترین حالت، خاستگاه غربی دارند؛ یعنی مبانی آن ها را باید در میان تفکرات و اندیشه های الحادی متفکران و فیلسوفان غربی جستجو کرد. گروهی از صاحب نظران در این حوزه قائلند که پرداختن به اصول و مبانی، امری قابل اغماض است و عرضه گزاره های برگرفته از این علوم به منابع دینی و به نوعی بومی سازی آن ها کفایت می کند.

اما عده ای دیگر از صاحب نظران، جایگاه اصول و مبانی را آن قدر با اهمیت می دانند که می تواند مسیر یک علم را به طور کلی تغییر دهد. علامه طباطبایی (رضوان الله تعالی علیه) از جمله کسانی است که به دیدگاه دوم باور دارد و اصول و مبانی را منشأ شکل گیری شاخه علوم می دانند.

نویسنده در این پژوهش در صدد آن است تا ابتدا با روش توصیفی - تحلیلی به نظام منسجم مبانی انسان-شناسی در اندیشه مرحوم علامه طباطبایی دست یابد و آن را در قالب روابط سه گانه «انسان با خود»، «انسان با خدا» و «انسان با سایر انسان ها و موجودات» ارائه نماید و سپس نشان دهد که تسری این مبانی در علوم انسانی چگونه می تواند در چینش نظام مسائل کلان آن علوم تغییرات ایجاد کند و یا حداقل خوانش جدیدی را از آن مسائل ارائه دهد. در این پژوهش به جهت اختصار در کلام به دلالت های تسری این مبانی در سه حوزه «تعلیم و تربیت»، «اجتماع» و «اقتصاد» بسنده شده است.

در حوزه تعلیم و تربیت، در یک نگاه پیشینی، به تحلیلی دقیقی از ماهیت علم پرداخته شده و ارتباط آن با حقائق عالم و اعتباراتی که در حیات اجتماعی رخ میدهد و علوم انسانی نیز در آن ساحت قرار میگیرد، پرداخته شده و سپس دلالت های آن در امر تعلیم و تربیت مورد پژوهش قرار گرفته است.

در حوزه دلالت-های اجتماعی، با توجه به اینکه مرحوم علامه طباطبایی علاوه بر اصالت فرد، به اصالت جامعه به عنوان یک حقیقت عینی در خارج قائل است، سعی شده تا با ارائه الگوی «فرد شامل جمع» به جمع بندی این مسأله پردازد و دلالت های آن در سطح اجتماع را تبیین نماید. همچنین در حوزه دلالت های اقتصادی، از منظر متفاوت به مسائل کلانی همچون «منفعت شخصی»، «تعادل طبقاتی» و «جایگاه ثروت» پرداخته شده است.